

ROMANYA TÜRKLERİNİN GÜNÜMÜZ EDEBİYATI

DR. MEHMET NACI ÖNAL

Türkler, M.Ö. V. yüzyıldan itibaren Balkanlara yerleşmeye başlamışlardır. İskitler (Sakalar), Hunlar, Avarlar, Tuna Bulgarları, Peçenekler, Uzlar ve Kumanlar, bölgede at oynatan Türk boylarından bazılarıdır. Karadeniz üzerinden gelen Türk boyları, bölgede 13. yüzyıla kadar hâkimiyetlerini sürdürmüşlerdir.¹

Anadolu'dan Dobruca'ya ilk göç, 1263 yılında gerçekleşmiştir. Moğol basısından kaçan II. İzzettin Keykavus, Bizans İmparatoruna sığınmıştır. İmparator, II. İzzettin Keykavus'u ve onun maiyetindekileri, Dobruca'ya yerleştirmiştir. Ayrıca, II. İzzettin Keykavus, İznik civarında bulunan amcası Sarı Saltuk'u Dobruca'ya davet etmiştir. Sarı Saltuk, yirmi bin kadar Selçuklu Türkü ile beraber Dobruca'ya gelmiştir.²

Kıpçak/Kuman prensleri Dobrotiç (Dobruca adının bu Türk prensinden kaldığı tahmin edilmektedir) ile Çolpan'ın idare ettikleri Dobruca Beyliği, I. Murat zamanında Osmanlılara tâbi oldu.³

I. Bayezid, Dobruca topraklarını aldıktan sonra, Anadolu'dan getirttiği Yörükleri bölgeye yerleştirmiştir.⁴ Osmanlılar için askerî ve stratejik öneme sahip olan Dobruca'ya, daha sonraki yıllarda da Türkler yerleştirilmeye devam edilmiştir. II. Bayezid ve ardından Yavuz Sultan Selim bölgeye Türkleri ve Tatarları yerleştirmiştir.⁵ Kırım harbi sonrasında, Tatar Türkleri, Sultan Abdulmecit ta-

-
- 1 Bk. Akdes Nimet Kurat, "Doğu Avrupa Türk Kavim ve Devletleri", *Türk Dünyası El Kitabı*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1976, s. 740; Aurel Decei, "Dobruca", *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 1946, c.3, s. 629; László Rásonyi, *Tuna Köprüleri*, TKAE Yayınları, Ankara 1984, s. 133.
  - 2 Kemal Karpat, "Gagauzların Tarihi Menşei Üzerine ve Folklorundan Parçalar" *I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, c.1, Genel Konular*, Ankara 1976, s. 169.
  - 3 Halil İnalçık, "Türkler ve Balkanlar", *Balkanlar*, Orta Doğu ve Balkan İncelemeleri Vakfı Yayınları, İstanbul 1993, s. 9.
  - 4 Tayyip Gökbilgin, *Rumeli'de Yörükler, Tatarlar ve Evlâd-ı Fâtihân*, İstanbul 1957, s. 13-17; Halil İnalçık, *a.g.e.*, s.20.
  - 5 Aurel Decei, *a.g.e.*, s. 634.

rafından Karasu kasabasına yerleştirilmiş, Karasu kasabasının adı daha sonra Mecidiye olarak değiştirilmiştir.⁶ Bölgede yer adlarının çoğu, Türkçe iken, günümüzde Türkçe yer adlarının sayısının giderek azaldığı görülmüştür. Dobruca bölgesi, 1877-1878 Osmanlı, Rus ve Romen savaşları⁷ sonrası, Berlin Antlaşması ile Romanya'ya verilmiştir.

Osmanlı-Rus savaşları iki yüzyıla yakın bir süre devam etmiş ve Dobruca bu savaşlardan her zaman zarar görmüştür. Savaş süresince, bölgedeki Türkler Anadolu'ya göç etmişler ise de; asıl göçler, Dobruca'nın Türklerin elinden çıkması ile yaşanmıştır.⁸

Romanya Türkleri, bugün de eski bir Osmanlı toprak parçası olan Dobruca bölgesinde yaşamaktadırlar. Resmî makamlarca Türk topluluğu, Türkler ve Tatarlar olmak üzere iki ayrı azınlık olarak kabul edilmektedir. Türklerin ve Tatarların sayıları, 1992 yılında Romanya'da yapılan resmî nüfus sayımında: Türklerin 29.533 (%0.1), Tatarların 24.649 (%0.1) olarak tespit edilmiştir. Aynı sayıma göre Dobruca'nın dışında 5789 Türk ve 277 Tatar bulunmaktadır. Bu rakamların gerçeği ne ölçüde yansıttığı tartışma konusudur. Türk topluluğuna göre bu sayı yetmiş bin civarındadır.

Romanya'da Türklere ve Tatarlara ait iki ayrı siyasî birlik bulunmaktadır. Bu birlikler, birer milletvekili çıkarma hakkına sahiptirler. Birlikler Türk ve Tatar adları altında, siyasî temsilciliklerinin yanı sıra, sosyal ve kültürel etkinliklerde de bulunmaktadır. Köstence yerel radyosunda her iki birliğin de haftada yarım saatlik yayın hakları bulunmaktadır. Kendi programlarını radyo kanalıyla yarım saat için de olsa kendileri yürütmektedirler. Romanya'nın azınlıklara tanımış olduğu bir başka hak da, matbu yayınlar üzerinedir. Romanya'da yaşayan Türklerin dışındaki azınlıklara da kitap, dergi ve gazete gibi yayınların çıkarılmasına maddî destek verilmektedir. İlk Türkçe gazete 1888 yılında yayımlanmaya başlamıştır. Türkçe gazetelerin neşriyatı, II. Dünya Savaşı sonrasına kadar,

---

6 Kemal H. Karpat, "Ottoman urbanizm: The Crimean emigration to Dobruca and the founding of Mecidiye, 1856-1878", *International Journal of Turkish Studies*, Winter, 1984-1985, vol.3, No.1, s. 1-25.

7 İ.Halil Edes, *1877-1878 Osmanlı Rus ve Romen Savaşı*, İstanbul 1936-1940, s. 200.

8 Frederick de Jong, "The Turks and Tatars in Romania", *Turcica*, t.XIII, 1986, s. 168-174.

kesintisiz olarak devam etmiştir. Bu süre içinde, otuz civarında gazete Türkçe - bazılarının bir sayfası Türkçe, bir sayfası Romence olarak- çıkarılmıştır. 1989 yılının Aralık ayında gerçekleştirilen Romen devrimine kadar gazete basımının kesildiği görülmüştür.⁹ Devriminden sonra, Türkler de yeniden gazete neşriyatına başlamışlardır. Tatar birliği, 1992 yılından 1997 yılına kadar, *Karadeniz* gazetesini, elli sayı civarında çıkarmıştır. Aylık olarak neşredilmeye çalışılan bu gazete, aksamalarla beraber yayım hayatını sürdürmektedir. Türk birliğinin 1995 yılında çıkarmaya başladığı *Hakses* adlı bir gazete de bulunmaktadır. Yine devlet tarafından finanse edilen dergi ve kitap yayımları bulunmaktadır. Birliklere yapılan maddî yardımlar çerçevesinde, azınlıklara tahsis edilen Kriterion Yayın Evinde çeşitli kitapların basımı -1990 öncesinden beri- sürmektedir. Bunlar arasında *Renkler* dergisi önemli bir yere sahiptir. İlk sayısı 1988 yılında yayımlanmıştır. Türk topluluğunun, ana dili ile ifade ettiği; şiir, hikâye ve ilmî yazılar ile birliklerin gerçekleştirdiği sempozyumlardaki bildiriler bu dergide yayımlanmaktadır. Kriterion Yayın Evi, bugüne kadar Türk tarihi ve folkloru hakkında çeşitli Türkçe ve Romence eserler yayımlamıştır.¹⁰ Aynı yayın evinde 1990 yılından sonra basılan kitaplardan bazıları ise: Nedret ve Enver Mahmut çiftinin *Ayuw Kulak Batır* (Bucureşti 1991) ve *Güldeste* (Bükreş 1991), İsmail H.A.Ziyaettin'in *Toy* (Bükreş 1992), Mehmet Ali Ekrem'in *Din istoria turcilor Dobrogeni* (Dobruca Türklerinin Tarihi), (Bucureşti 1994), Dr. Mehmet Naci Önal'ın *Din Folklorul turcilor dobrogeni* (Dobruca Türk Folkloru) (Bucureşti 1997), *Originea Tătarilor* (Bucureşti 1997) (1994 yılında yapılan uluslar arası sempozyum bildirilerini içermektedir) gibi eserlerdir.

Dobruca, Romen idaresine girdikten sonra, imamların yetiştirildiği Seminerul Musulman mektebi 1877-1889 yılları arasında kapalı kaldı. Önceleri Babadağ'da olan bu medrese, Türk ahalisinin göçü sonucunda, Türk nüfusunun azalmasıyla 1901'de Mecidiye kasabasına taşındı.¹¹ 1935'te semineri ziyaret eden

9 Edip Ömer, "Dobruca'da Türk-Tatar Basımının Tarihçesi", *Renkler*, Bükreş 1992, s. 143-147; ayrıca bk. Müstecip Ülküsal, *Dobruca ve Türkler*. TKAE Yayınları, Ankara 1966, s. 155-163.

10 Bu eserlerden bazıları şunlardır: Ahmet Naci G. Ali, Memet Ablat, Nun Vuap, *Boztorgay*. Bucureşti, 1980; Mehmet Ali Ekrem, *Bülbül Sesi*, Bükreş 1981; M.A. Ekrem, M.A. Hilmiye, *Tepegöz*. Bükreş, 1985; Nedret Mahmut, Enver Mahmut, *Bozcigit*, Bucureşti 1988.

11 İbrahim Temo, *İttihak ve Terakki Anıları*, Arba Yayınları, İstanbul 1987, s. 249.

zamanın Bükreş Sefiri Hamdullah Suphi Tanrıöver'in tavsiyesi ile Arap alfabesi yerine Lâtin alfabesi kullanılmaya başlandı¹². 1940 yılında, Dobruca'da, maşlarını devletten alan 168 ilkokul öğretmeni görev yapmaktaydı.¹³ Krallık döneminde azınlıklar özel okul açma hakkına sahiptiler. Maddî imkânları yeterli olmayan Türk topluluğu, çocuklarını çeşitli Romen okullarına gönderdiler. Mülkî, askerî ve diğer yüksek okullardan II. Dünya savaşına kadar toplam 24 Türk öğrenci mezun olmuştur.¹⁴

1944'te Romanya sosyalist idareyi kabul ettikten sonra, 1957 yılında Romanya Eğitim Bakanlığı Türk okullarını, Türk ve Tatar diye ikiye ayırdı. Tatar Türklerinin çocukları için, Tataristan'ın merkezi Kazan'dan İslâv harfleri ile bastırılmış Tatarca kitaplar getirtildi.¹⁵

1959 yılında Türk ve Tatar okulları tamamıyla kapatılmış veya kapanmaya zorlanmıştır. Bu tarihten sonra Türk çocukları, kendi okullarından, öğretmenlerinden, kitaplarından yoksun kalmışlardır. Yalnızca Roman eğitimine tâbi tutulan Türk çocukları, ana dillerini yavaş yavaş unutmaya başladılar.¹⁶ 1967 yılında Seminerul Musulman mektebi de kapatılmıştır.¹⁷ Bu yüzden Müslümanlar, günümüzde cenaze gibi elzem ihtiyaçlarında bile zorluklarla karşılaşmaktadırlar.¹⁸ Türkçe öğretim, 1972 yılından sonra, Köstence'de bir öğretmen tarafından kısmen sürdürülmüştür. Bu dersler için, Romen yetkililerce kitap yazımına izin verilmiştir. Mustafa Ali Mehmet ve Ali Cafer Ahmet Naci tarafından *Türk Dili ve Edebiyatı Dersleri* (Editura didactica și pedagogica, București 1973) adı altında; altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflar için kitaplar hazırlanmıştır.

1989 Aralık devriminden sonra, Romanya'da azınlıkların eğitimiyle ilgili yeni düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Romen Eğitim Bakanlığınca, 2 Ekim

---

12 M. Ülküsal, *a.g.e.*, s. 114.

13 *a.g.e.*, s. 116.

14 Eyüp Musa Demircioğlu, "Dobruca Türkleri", *Emel*, 1983, (Ocak-Şubat, sayı 143), s. 37.

15 Ülküsal, "Romanya Komünistleri ve Türkler", *Emel*, 1969, (Ocak-Şubat, sayı 50), s.2.

16 *a.g.e.*, s. 2.

17 *a.g.e.*, s. 3.

18 Bkz. Mehmet Naci Önal, "Romanya Türklerine Bakış", *Türk Dünyası Araştırmaları*, 1994, sayı 93, s. 177-190.

1992 tarih ve 7642 sayılı kararla 1992-1993 ders yılından itibaren ilkokuldan liseye kadar haftada üçer saat Türkçe dersleri okutulma kararı alınmıştır. Derslerin seçimi velilerin isteğine bırakılmıştır. Bu tarihten sonra da, Türkçe eğitim, Dobruca'nın çeşitli yerlerinde uygulanmaya başlanmıştır. Pek çok köy, kasaba ve şehirde bin beş yüzün üzerinde Türk öğrenci Türkçe dersi almaktadır. Dersler, Türk öğretmenler tarafından verilmektedir. Değişik branşlardaki, sayıları ellinin üzerinde olan bu öğretmenler, yaz tatillerinde Türkiye'de eğitim görme fırsatını bulmaktadırlar. Dersler, hâlen Köstence'de, Mecidiye'de, Mangalya'da, Babadağ'da, Tulca'da, Kobadin'de, İsakça'da ve bu yerleşim birimlerine bağlı bazı köylerde sürdürülmektedir.

Müslüman olan azınlığın Köstence'de bir de müftülüğü bulunmaktadır. Türklerin yanı sıra az sayıda da olsa, Arnavutlar da Müslüman ahali içinde yer almaktadır. Dobruca'da yetmiş civarında cami bulunmaktadır. Bu camilerin yarısına yakınının imamı olmayıp çoğu kapalı ve onarıma muhtaç durumdadır. Osmanlıdan kalan yirmi civarında çeşme, bir hamam ve Türklere ait pek çok mezarlık bulunmaktadır.

Anadolu ve Kırım kökenli Türklerin 1990 yılından sonra birlikler oluşturup bu çerçevede yayımlar yaptıklarını söylemiştik. Türkçeyi, hem Türkiye Türkçesi hem de Tatar şivesi çerçevesinde yeniden canlandırma, kullandıkları ana dillerini sanata dönüştürme imkânını da aynı yıllardan sonra bulmuşlardır. Bahsettiğimiz gazete ve dergilerde, onların şiir ve edebiyat çalışmaları görülmektedir.

Bükreş Üniversitesi Türkoloji Bölümü öğretim üyelerinden Doç. Dr. Aciemin Baubec *Türk Dili Metinleri Antolojisi* (Bucureşti 1993) adlı eserinde, Türkiye'deki edebî sanatlardan örnekler verdikten sonra, Romanya Türklerinin edebiyatına da yer ayırmıştır. Türkiye'de ise Prof. Dr. Nevzat Gözaydın, *Türk Dili* dergisinin 1988 Ekim ayı, 442. sayısında *Renkler* dergisinden söz eder ve Emel Emin, Cevat Raşit, Aciemin Baubec, İsmail Ziyaettin gibi şair veya yazarları över. Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, "Romanya ve Polonya'da Türklerle İlgili Olarak Yapılan Çalışmalar", (*Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 1992, 3-11) adlı makalesi ile, Romanya Türkleri hakkında bilgi vermiştir. Prof. Dr. Mustafa İsen ise "Balkanlarda Türk Edebiyatı" adlı makalesinde *Türkiye Günlüğü*, (Eylül-Ekim 1995, sayı 36, 19-28) kısaca *Karadeniz* gazetesinden ve *Renkler*

dergisinden söz etmiştir. *Türk Dili* dergisinin Türk Şiiri Özel Sayısı V (Türkiye Dışı Çağdaş Türk Şiiri)'te Enver - Nedret Mahmut çiftinin "Romanya'da Çağdaş Türk Şiiri" (sayı 531, Mart 1996, 659-677) başlıklı bir makalelerinde, Romanya Türk şairlerinin sekizi hakkında bilgi verilmiştir.

Romanya'daki Türk şair ve yazarlarının çalışmaları: a) Şairler, b) Hikâyeciler, c) Romancılar olmak üzere, üç başlık altında toplanmıştır. Bu çalışmada, Romanya'da Türk dilini sanata dönüştüren on iki şair, dört hikâyeci ve bir romancı hakkında bilgi verilmektedir.

Her sanatkarın kalem oynattığı alandan bir eseri, tanıtılmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda hem şair, hem de hikâyeci olanlar hakkındaki bilgiler, ilk çalışmaları sergilenmeden önce verilmiştir. Bu yüzden, ikinci çalışmalarında yeniden haklarında bilgi verilmemiştir.

A- ŞİİR

1. AGIEMİN BAUBEC

Aslen Kırım kökenli olan A. Baubec, Dobruca'nın Mangalya kasabasına bağlı bir köyde 1942 yılında dünyaya gelmiştir. İlk ve orta öğreniminin ardından Bükreş Üniversitesi Türkoloji Bölümünü bitirdi ve aynı bölümde asistan olarak görev aldı. Hâlen Bükreş Üniversitesi Türkoloji Bölümünde doçent unvanı ile görevini yürütmektedir. A. Baubec'in Türk dili üzerine, çeşitli çalışmaları bulunmaktadır. Bunlar arasında, Türkçe-Romence, Romence-Türkçe sözlük de yer almaktadır. A. Baubec'in çeşitli şiir ve hikâyeleri, *Karadeniz* gazetesinde ve *Renkler* dergisinde yayımlanmıştır.

Soylu At*

Atım

Soylu atım

Artık uzattıkça

Elimin değemediği

Çocukluğum

---

* Agiemin Baubec, Geafer Baubec Deniz-Kamer, *Türk Dili Metinleri Antolojisi*. Editura Didactica și Pedagogica, București 1993, s. 333.

Haykırıyor musun
Baş başa kaldığımızda
Konuştuklarımızı

Hatırlıyor musun
Atım
Soylu atım
Yaşayamadığım çocukluğumu

Sen yaşattın bana
Bütün çatlak mutluluklarımı
Sana borçluyum
Vefalı dost
Soylu dost
Atım
Soylu atım

Sen yoksun artık
Soylu dost
Ben varım
Sensiz
Yok o
Çatlak mutluluklarım

2. AHMET İSMAİL DAUT

Köstence doğumlu olan Ahmet İsmail Daut'un şiirleri *Karadeniz* gazetesinde yayımlanmaktadır. Konuları daha çok dinî ve millî içeriklidir.

Günaydın*

Yıldızlar birer birer
Gün ağardıkça söner
İlâhî bir uykuda
Uyur gibi türbeler

Semadan küreye nur
Yağıyor gibi olur
Minarelerde ezan
Hazin hazin okunur

Bütün canlar uyanır
Dünya nura boyanır
Dilek arayan eller
Yaradana uzanır

Ezan sesi yükselir
Göklere perde perde
Yaşı iletken bir şair
İlâm arar seherde

3. EMEL EMİN

1938'de Bulgaristan'ın Dobriç şehrinde doğdu. İlk ve orta tahsilini bitirdikten sonra Sofya Türk Pedagoji Okuluna devam etti. Sofya Üniversitesi Türk Filolojisi Bölümünü bitirdi. Türk kökenli Romen vatandaşı ile evlenince Köstence'ye yerleşti. Köstence'de çeşitli liselerde görevlendirildi. Daha sonra, Köstence Ovidiu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde görev aldı. Hâlen aynı görevi yürütmektedir.

Şiirleri ve hikâyeleri *Karadeniz* gazetesinde ve *Renkler* dergisinde yayımlanmıştır.

---

* *Karadeniz* gazetesini, 1993, sayı (24); 4, s. 2.

landı. E. Emin, Kırklareli'nde 1995 yılında *Umut-şiiirler-* adlı bir şiir kitabını yayımladı.

Dedem*

Dedem artık yetmişinde
Gözlük takar gözlerinde
Sabah akşam öğleyin de
Gazete var hep elinde

Sabahleyin erken erken
Babam işe yollanırken
Annem evde koşa koşa
Odararı temizlerken

Dedem bana bir gülümser
"Haydi yine çıkalım" der
Neler bilir dedem neler
Her sözü bellemeğe değer

Yanımda büyük bir kamyon
Onda da oymalı baston
Tıpış tıpış yürüyorken
Ne mutluyuz bir düşünün!

4. ENVER MAHMUT

Tatar Türklerinden olan E. Mahmut şair ve araştırmacıdır. Tahsilini Kazan Üniversitesi, Türk Filolojisi Bölümünde tamamladı. Daha sonra, Bükreş Üniversitesi Tatar Dili Bölümünde öğretim elemanı olarak görev aldı. 1992 yılında Köstence Ovidiu Üniversitesi bünyesinde açılan Türkoloji bölümünde çalıştı.

---

* *Umut-şiiirler-*, s.9.

1994 yılından sonra da Türkiye’de akademik çalışmalarını sürdürdü. E. Mahmut’un folklor sahasında çeşitli kitapları ve makaleleri bulunmaktadır.

Öz Tilimde Yazaman*

Son zamanda birkop eş dost

Şiir yazıp ketiyatır

Öz tılınde cır yaza dep,

Menden külip öliyatır

Külseler de, ölseler de

Öz tılınde yazayım

Men kestane tuwulman ki

Kabıgıma kızayım?!

Öz tılınde cır yazgandan

Bır kimseden yalmayman,

Başka tılde yazganların

Artlarında kalmayman.

Başka tılde yazgannın

Sözi sözge uşamay

Bır şaytanday maktana da

Awzı sözdan boşamay.

Bek köp tiler bilsem de

Öz tılın diy bır gül yok,

Anlayışlı, canga yakın

Onday tatlı bır tıl yok

---

* *Renkler*. Bükreş 1992, s. 18-19.

Ana tılın bıysınmegen
Ata anasın unıtkan
“Yok bo til!” dep ayta turıp
Öz tamırın kurıtkan.

Şondaylarga öz tilim men
Uşlı oklar atarman,
Çünki tılım Türk asıllı
Tatar tıllı Tatarman.

Yeter, artık, kartlar, çaylar.
Öz tılımız men aytayık,
Başka tılde cır aytgan köp
Biz özımızge kaytayık!

5. GÜLTEN ABDULLA

1943 Galati (Kalas) doğumlu olan şair, öğretmenlik yapmaktadır. İlkokul öğretmenliğinin yanı sıra, yöresinde Türk kültürünü yaşatmaya gayret etmekte ve çeşitli sosyal etkinliklerde bulunmaktadır. Şiirleri *Karadeniz* gazetesinde yayımlanmıştır.

Şiirlerinde tabiat ve sevgi konularına yer veren şair, Türkçenin bütün zenginliğini ve içtenliğini yansıtmaya çalışmıştır.

Sizin İçin*

Körpe elma ağaçlarını koparmayınız, lütfen
Dalların arasında görünen ışığı parçalamayınız
Çünkü ışıkların arasında görünen çiçekler
Benim rüyalarımdır, çocukluğumdur.
Çocuk olsam karadutlardan dudaklarımı
boyasam

---

* *Karadeniz*, 1995, sayı (31), s. 2.

Güneşin ateşinden bir bardak ışık içsem
Masallar arkasına saklansam
Annemin babamın ellerini koklasam
Dolaplarda dönsem, ip atlasam salıncakta
sallansam
Sizinle çocuk olup yine oynasam.
Onun için körpe elma ağaçlarını
koparmayınız
Dalların arasında görünen ışığı
parçalamayınız
Çünkü ışıkların arasında görünen çiçekler
Benim rüyalarımdır, çocukluğumdur,
öldürmeyiniz!

6. GÜNER AKMOLLA

Kırım kökenli olan G. Akmolla, 1943 Köstence doğumludur. Öğretmenlik yaptıktan sonra, bir süre Köstence Radyosunda görev yaptı. Burada Türkçe yayınları idare ettikten sonra, *Karadeniz* gazetesinde görev aldı.

Şiirleri *Karadeniz* gazetesinde ve *Renkler* dergisinde yayımlandı. Şiirleri vatan ve millet sevgisi üzerinedir.

Millî Şarkılardan Ses*

“Kırım, Kırım degenin bir yeşil ada”
Kurban kanlar vatanga cürekte aga!
Onda bizim mezarlar, o yerde cırlar
Onda Hanlık kurulgan, bar saraylar

“Akmescit benim oz koyım, uyum onda
Kayda tuwsam tuwayım, can Kırım'da

---

* *Karadeniz*, 1993, yıl 3, sayı(24);4, s.2.

Yuklaganda, turganda koremen Vatan!
Oynaganda, cırlarda, aldımnda Vatan!

“Al keliyatır gemiler, tutunu budak
Eş bir kimse etemes collarnı uzak!
Bin kişiden bır tane Vatanga cansa,
Kayıp bolmaz o millet, Kurtuluş aşıla!

“Biz Kırım’dan şikkanson kalmadı kunak”
Tatar kalknı sargandır zincirli kuşak!
Karadan ketgen araba, denizden gemi,
Cüreklerde yaşagan Vatanın dertı...

“Tutiy kalgan ocaklar sonmeden, beклиyler bıznı”
Biz Kırım’ga toplaşsak, Kurtuluş kunu!
Anlasın duşman, o kaşşın bizlerden korkıp,
Şehitler tiriler mezarda, duşmannı katıp!

“Tatar kalkı korlıkka koner meken”
Tatar kalkı Vatanga kaytar meken?
Kırım, Kırım degenin Tatarga Vatan
Men koralman o kunni, ewladım bır Han!

7. HACI AMET CEMAL

1941 Köstence doğumlu olan Hacı Amet Cemal, Kırım kökenli Türklerden olup şiirleri *Karadeniz* gazetesinde yayımlandı.

Muvazi Çizgi*

Öyle bir evde yaşıyorsun
Kapısız penceresiz

---

* *Karadeniz*, 1993, yıl 3, sayı(31);2, s.2.

Susuz ve aşksız
Yaşıyorsun sonbaharı bilmeden
Güneşi ve yeşili
Var olduğumu bilmeden
Birdenbire
Kapını, pencereni
Bilmediğin birçok şeyleri
Var olduğunu göreceksin
Bensiz yaşadığını hissedeceksin
Bende, güneşin yandığı gibi
Yanıyorum

8. İSMAİL H. A. ZİYAETTİN

1912 yılında Köstence’de doğmuştur. Romanya’da yaşayan Türk-Tatar topluluğunun tanınmış yazar ve şairlerindedir. Mecidiye Medresesi mezunu olan İ.H.A. Ziyaeddin bölgenin en büyük şairi rahmetli Mehmet Niyazi’nin takdirini kazanmıştır. Öğretmenlik yaptıktan sonra, Romanya Müslümanları Başmüftülüğü’nde çalıştı. 1940’tan sonra, Bükreş Camii’nde imamlık yaptı. Bu sırada da İnşaat Fakültesi’ni bitirdi. Mehmet Niyazi Hars Cemiyeti’nin kurucularındandır. 1956 yılında Türk öğrenciler için, Ali Ahmet Naci ile beraber okuma ve gramer kitapları yayımladı.

Şiirleri *Karadeniz* gazetesinde ve *Renkler* dergisinde neşredildi.

Tepreş*

Hawa arüw! Kök masmavi!
Murfatlar’ının yeşil tawı
Bügün köp müsafir bekliy;
Kelgenlerni bek aybetliy.

---

* Toy, Kriterion Yayın Evi, Bükreş 1992, s.22.

Pıtmıy gelgenlernın artı;
Erkek kadın, caşı kardı,
Alem cawa ta'sabadan.
Er köyden, er kasabadan...

Atları man çalım satıp,
Uzaktan kamcı patlatıp,
Arabalar, kolalaylar,
Cuvartıp kelip toktaylar.

...Parlay katranlı kamıtlar!
Köpirgen awızlı atlar
Bır-birsın körüp kişniyeler,
Awuzlıkların işliyeler.

Arabadan atlap tüşüp
kızlar aytalar külüşüp:
"Şükür cettik awdarılmay,
"Bir korkum, bilsen canım ay!"

...

9. MUSTAFA ALİ MEHMET

Mustafa Ali Mehmet, 1924 Bulgaristan doğumludur. II. Dünya Savaşı sonrasında, Türkiye'ye göç eden ailesinden bir talihsizlik sonucu ayrı düşen şair, Seminerul Musulmandan mezun oldu. Yüksek öğrenimini felsefe tahsili yaparak tamamladı. Türk tarihi üzerinde çalıştı ve bu konuda çeşitli kitaplar yazdı. Uzun yıllar Kuzeydoğu Avrupa Araştırmaları Enstitüsünde çalıştıktan sonra emekli oldu. Türk topluluğunu Romen parlâmentosunda bir dönem milletvekili olarak temsil etti.

Şiirleri *Karadeniz* gazetesinde yayımlandı.

Dobruca*

Yer yüzünde biricik bölgesin,
Pek şirinsin, bizlere gölgesin
Doğuda deniz, kuzeyde dağlar,
Bir yanında boz Tuna çağlar.

Ovaların, baştan başa düzdür,
Gecelerin, sanki gündüzdür.
Toprağın bol, meyvan da tatlıdır,
Emekçi halkın, gür kanatlıdır.

Zaman geldi yemedik, aç kaldık
Hep seninle dertleştik, ağladık!
Ölenler öldü, olanlar oldu,
Toprağın taşın göz yaşıyla doldu,

Fakat hep birlikte çalışarak
Kalplerimiz ümitle çarparak,
Taze can verdik yeniden sana.
Renk renk çiçekler ektik her yana.

Şimdi bize bolluk veren sensin,
Sevinç şarkılarıyla güldürensün,
Alırız toprağından buğdayı,
Toplarınız ağaçlardan meyvayı!

Sularında bol balıklar, kızlar,
Semalarında kuşlar, avazlar
Yaz gelince, sahillerin dolar,
Yerli yabancı, hep seni arar.

---

* Ağıemin Baubec, Geafer Baubec Deniz-Kamer, *Türk Dili Metinleri Antolojisi*, Editura Didactica și Pedagogica, București 1993, s. 308-308.

Çıksam göklere, eylere eylesem seyran.
Fabrikadan, bacadan kalırım hayran
Düşmeyiz biz artık hiç darlığa,
İmrenir dünya, bak, şu varlığa!...

10. NEVZAT M. YUSUF SARIGÖL

1943 yılında Mangalya'da doğdu. Yüksek öğrenimini Bükreş Üniversitesi Türkoloji Bölümünde yaptı. Aynı bölümde asistan olarak kaldı ve akademik araştırmalarını sürdürdü. Çeşitli şiir ve makaleleri yanında *Nasrettin Hoca* adlı yayımlanmış bir eseri bulunmaktadır.

Kaçınılmaz Kurban*

Yaşlı gözleriyle bir baktı annesine,
Ağız kenarında süt boncukları tane tane
İki hafta olmuştu, ilk kelebek görelî,
Ama, bu güneşi, bu yeşil çimeni dermeli.

Bileği taş, kanunsuz bıçak yatıyor devrik
Bir arada göz yaşı ve süt kokar soluk.
Kuzu gördü büyük yağlı eller yaklaştı çevik
Oh, bu fani dünya, havada uçuyor kesik baş guguk.

Anasının memesinden yeşil ot olmuş ak
Bekliyor dünyanın susamışları dudakları çatlak
Şimdi, buram buram esiyor gözlerinde yeni şafak
Amansız girdi araya şu kanunsuz soguk buçak,

Sofrada taze kuzu etinden yükseliyor pişman,
Doymuşlar ağızlar yağlı, cıgaralar duman duman.
Avuç avuç nemli dereye serpildi kınalı tuz,
Bekliyor kuzunun anası yüreği bir kese buz.

11. PİRAYE KADRİ-ZADE

Kırım'da doğmuş olup tahsilini orada tamamlamıştır. Şiirlerinin bir kısmı Kırım'da yayımlandı. II. Dünya Savaşından sonra, Bükreş'e yerleşti. Şiirleri *Karadeniz* gazetesinde ve *Renkler* dergisinde yayımlandı.

Kardaşıma*

Kelmesemde - bekle meni

Bir kün bir gemi

Yanaşır o limanga

Ketirir elemimni

Belki bir zerre bolırman

Çatırtauga konarman

Vatanımmı seyir eter

Kavuşur kuanırman

Belki de bir kuş bolırman

Uçup kelip konarman

Tukumumni yerge eker

Öser, açar, onarman

Bir çiçekni kolga alsan

Hatırla sen meni de

Vatanına basalmagan

Pirayedir - elinde!...

12. YAŞAR MEMEDEMİN

1948 yılında Köstence'de doğan şair, ilkokul öğretmenliğinden emekli oldu. Romanya Türk-Tatar Birliğinde ve onun yayın organı olan *Karadeniz* gazetesinde görev yapmaktadır. Aynı gazetede çeşitli şiirleri yayımlandı.

---

* *Karadeniz* gazetesi, 1995, yıl:4, sayı (33);4, s.2.

Kalem Oyunları*

Kalem aldım kolıma
Tüştüm caşlık colına,
Topladım yeşil oylarım
Coytılsa da koylarım.

Şobanlığım yapmadım,
Kozını caslay satmadım
Sawıp sutnı işmedim,
Kutimde kubıpişmedim.

Pişkek kaldı şalışmay,
Kunlık terge alışmay.
Koylarım colga aşıldı,
Oyları da şaşıldı.

Esim eske kelgende
Cabalap artka karadım.
Uzun colnı korgende,
Peşman boldım, (tonıldım) agardım.

Topladım kalgan kırıntını,
Cangan cürek duygularım
Colnı aştı, ız kosterdi
Başladı kalem oyunlarım...

---

* *Karadeniz*. 1994, sayı 28:5, s.2.

B- HİKÂYE

1. İSMAİL H. A. ZİYAETTİN

Dava*

“...Yargıçla kâtip aşağıya geldiklerinde avukatlar üçüncü sırahiye başlıyorlardı. Onları görünce sevindiler. (Doğrusu, kâtipi onlar da tanıyorlarsa da yargıç onu beraberinde getirir sanmıyorlardı. Fakat ziyarı yok, kâtip de sevimli bir kişiydi, sohbetlerine gölge gelmezdi).

Yeni gelenlerin ıslak şemsiyelerini görünce hayret ettiler,

- Ne, yağmur mu yağıyor yoksa?

- Yağmur değil, tufandı, dedi yargıç. Şimdi yavaşladı, dinmek üzere. Lâkin havayı adamakıllı değiştirdi. Duymadınız demek! Gök gürlemelerini de işitmediniz mi?

Hayır, duymamışlardı, işitmemişlerdi. Yukarıda olup geçenlerden hiçbir şey duyulmuyordu! buraya. Öyle ya yedi metre yerin altında bulunuyorlardı! Şu kırmızı şarap da o kadar hoştu ki!

Onlar konuşurlarken Vasil masa görevini yapan fiçimin eşini de yuvarlayıp getirdi, ötekinin yanına yerleştirdi. Sonra sandalyelik iki biri daha getirdi.

- Bu da oldu işte, dedi. Buyurun oturun rica ederim!

Arada yukarıdan iki kadeh daha gelmişti Vasil kadehlerin beşini de doldurdu.

- Hoş geldiniz! Şerefimize!

“Hoş geldiler”, “şerefimize”ler bittikten sonra birkaç söz değiştirildikten sonra meyhaneci özür dileyip çekildi gene,

Avukatlardan biri sordu:

-Hangi tarihe ertelendi bizim dava?

- Henüz kararlaştırılmadı, dedi yargıç. Daha da doğrusu ertelenmedi bile. Bu hususta kararı şimdi vereceğiz.

---

* Renkler, Bükreş 1992, s. 43-53.

Bir yudum şarap çekti. Sonra saatine baktı. Birkaç saniye bir düşünmeye dalmış gibi saatine bakıp kaldıktan sonra, ağır konuştu:

- Efendiler, malûmunuzdur ki bir yargının doğruluğu veya yanlışlığı, sağlamlık veya çürüklüğü mutlaka davanın görüldüğü yere bağlı değildir. (Genellikle senli benli konuştuğu dostlarına efendiler diye hitap etmekte, sözlerinin ciddiliğini çizgilemek, onlara resmîlik niteliği vermek istiyordu)Yer üstünde veya yer altında, mahkeme binasında veya meyhane mahzeninde, hak, adalet aynıdır... Saat şimdi on biri yirmi geçiyor. Mahkemede duruşmalar saat on ikiye kadar sürer.

Bir yudum şarap içti. Sonra devam etti:

- Benim size teklifim şu: eğer savlarınız hazırsa ve ikiniz de kabul ederseniz, yargılamayı burada sürdürebiliriz. Ben her ihtimale karşı dosyalarınızı yanıma alageldim...”

2. ATILLA EMİN

1933’de Bulgaristan’ın Dobriç şehrinde doğdu. II. Dünya Savaşı neticesi Romanya Dobrucası’nda kaldı. Mühendis olan A. Emin emekli olduktan sonra, Tatar Türkleri Birliğinde görev aldı ve *Karadeniz* gazetesinde redaktör olarak çalıştı. Geçmiş düzeni irdeleyen hikâyeleri, *Renkler* dergisinde yayımlandı.

Sevinemedi*

“...Hemen telefon numarasını çevirdi. Biraz bekledikten sonra telefon ahizesini kaldırdığını duyunca sabırsızlıkla:

- Alo! Republika sinaması mı?

- Evet! Ne istiyorsunuz? diye cevap verdi, sert bir kadın sesi, niyetinin ne olduğunu tahmin edip ağız açmasına vakit bırakmayıp, kulağının zarını patlatacak gibi bağırırken: Bu gün için bilet kalmadı, hepsi satıldı! deyip kapamak istedi. Ali daha çabuk davranıp kapamasına meydan vermeyip:

* *Renkler*, Bükreş 1992, s. 72-76.

- Ben Popesku'yum, dedi ve tesirini bekleyip biraz durdu. Evvelden tasarlayıp hazırladığı amirane sesle:

- Kimsin? diye sordu.

Kadının sesi değişerek:

- Ben bilet kontrolcüsü Ionescu'yum.

- O hâlde çağır şefini! diye Ali aynı amirane sesle emir verdi.

- Biraz bekleyiniz, hemen gidip çağırayım, diyerek ahizeyi masanın üzerine yavaşça bırakıp acele uzaklaşan ayak sesleri işitildi. Ali birkaç kere öksürerek sesini ayarladı, Popesku'nun konuşmasına göre, artist gibi mükemmel taklit edebildiğini, ancak cevap heyecanıyla cevabından anladı.

- İyi günler, saygılı yoldaş, ben Popesku'yum!

- Biletiniz var mı?

- Sizin için var, diye cevap verdi. Kaç bilet arzu ediyorsunuz?

- İki tane, bugün saat 17 için.

- Derhal göndereyim mi? diye sordu Petrescu.

Ali bu kadar kolay muvaffak olmanın şaşkınlığından güçlkle toplanarak:

- Zahmet etme. Birisini yollayıp aldırırım, dedi ve sevincini belli etmemek için kendini zor zaptetti..."

3. ACİEMİN BAUBEC

Ebeanay*

"...Ama bo operatiye de heş bir işke yaramadı. Tersine dayım taa bır türlü-bola, kastalığı taa bek agravat bola, babam alar gene kasaba colin tutalar. Gene şaytıp doktor doktordan cürgende, bırıne taa rastlaylar.

- Men de operatiye bola kartıp canım candı, bütün alatlarımını şagırıp şagırıp gene yerine tıktılar, ama heş bir şey payda etmedi, dertimden kurtılamadım. Hayattan kozımını algan edim. Ama kışının eceli celmese, bonday kolay kolay

---

* Renkler, Bükreş 1992, s. 54-60.

ölmüy eken be! Tap sonunda bereket bersin şunday bir doktor dertime derman boldı, diy.

Babam alar dayımını emen anaw doktorga eketleer. Dayım başından kelip geşkenlerni anlatkanda külgen cibirgen:

- Ehey, seni yangış operatiye etkenler. Nasıl köremen, senin sade kütidigni uzatgan başka heş bir şeyin yok kazıktaysın! diy.

Bo kündik uzamasın sebebi barsak tüyleşmesi bolacak dep, dayımının kur-sağın bo da cara. Barsaklarda heş bir tüyleşme miyleşme bolmaganın körgende, ayretten doktornın kolında operatiye pışağı tüşe kete. Hem de bo doktor Ömrün-de dayımkinday uzın ve sağlam bir barsak körgen yok...”

4. EMEL EMİN

Bostanda*

“...Bizim için yazın en önemli olayı olduğu sebebinden onu sabırsızlıkla bekliyoruz.

- Bu yaz sabah erkenden yollandık. Öğlene doğru kuru boyundaki bostana erdik. İşte külübe. Büyük annemle amıcamın çocukları bizi karşılamaya çıkmışlar.

Küçük amıcamın kızı Gönül ve arabadan atlayıp büyük anneyi kucaklamaya koşuyoruz.

- Durun, devireceksiniz beni! diyor büyük annem.

Amıcamın çocukları da:

- Hoş geldiniz, kurabiye hanımlar! diyorlar.

Gönül benden iki yaş büyük, Musa amıcamın çocuklarındansa birinden bir, diğerinden iki yaş daha küçük, ama korkmuyor onlardan, yumruğunu gösteriyor.

---

* Renkler, Bükreş 1992, s. 61-68.

Onlara vurduğu bile oldu, ama kolundan tutup durdurdular. Biliyorlar, kızlara vurulmaz. Büyük annem bizi kulübenin arkasına götürüyor.

- Bakın, oğlağımız ne kadar oldu! diyor.

- Artık anasından ayırma vakti geldi. Siz ottur, yaptaktır yolup getiriniz. Südü bize kalır. Tavuklarımız da yumurtluyorlar. Biber, domates ektik. Ekmek, un getirdiniz, ya? diye soruyor birden.

- Yarım çuval un getirdik. Annem yarımca yolladı, diyor Gönül.

- Annem de dızmana, kurabiye pişirdi, diyorum ben.

- Alın arabadan eşyalarınızı da kulübeye götürün, diyor büyük anne.

Derhal torbalarımızı alıp dediğini yapıyoruz. İçerisine her seneki iki basamakla ortadaki çukura iniyor...”

C- ROMAN

1. EKREM MENLİBAY

1928 yılında Köstence’de doğdu. Uzun yıllar öğretmenlik yaptı. Bir dönem Türk-Tatar Birliği’nin başkanlığını yürüttü. Yazarın romanı *Renkler* dergisinde tefrika edilmektedir.

Bir Yaz Başı*

“...Sarıbay son oturup vaziyetine tüşine. Öz özine, endi köyge, Kırım’ga kaytuw yok, hep batıga toğrı ketmek bar, diy. Batıga Moldaviya degen bır memleket barın atalardan bile. O memlekette römenler yaşay eken. Römenler men Tatarlar köbisefer arüw geşingenler, bazı bazı aralarında uruşmalar bolgan bolsa da.

Moldova’nın eteginde, yani güneyinde, Tatarlar yaşağan Bucak degen bır bölge bar eken. Ondan son Tuna’ nı geşip Türkiye’ge yetişe ekesin. Mıtlak onda

---

* *Renkler*, Bükreş 1995, s. 39.

barmam gerek, diy. Ama candarları, polisi onı tutmagaşı artın bırakmaycağın da bile. O hâlde ne etmek gerek? Evet, sade gece cürmek kerek em de sade batığ doğru.

İlkyazının başı ama, awası güzel, küneş arüw kızdırmağa başlağan. Kıyıne, kılışın canına sala, Kuluntay'nın başına cügenni tağa -bır şey bolğanday bolsa abdıramayın dep- son küneşli bir yerge şepkenin cayıp cata. Herbir tıırtıga sak bolup koyan yukısı yuklay, akşam karanlığın beklıy. Kün kavuşgan son Kuluntay'nın üstüne şepkenin atıp mine, gayret yavrum batığa doğru, diy. Ertesi kün köyge yakınnay. Ne köyü ekenin bilmiy, ama orus köyü ekenin kilisesinden anlay. Köyge kirmek bek kawıplı, ama karnı as mı as nişlesin? Kirmege karar bere. Köy kenarındaki bır üynın kapısı kağa...”

* * *

Yukarıda kısaca tanıtmaya çalıştığımız şair ve yazarların dışında daha pek çok isim sayabiliriz. Bunlardan bazıları ise şunlardır. Ablay Memet Necati, Cevat Raşit, Altay Kerim, Fatma Sadık, Necibe Şüküri, Hoca Abdulla Veli Şaip.